

The Quranic Literacy Status of Students (Case Study: Student Teachers at Farhangian University)*

Mohsen Rafiei ¹ and Masoumeh Sharifi ²

Abstract

The Holy Quran stands as a guide for human nurturing and salvation. Connecting with the Quran necessitates Quranic literacy. Recognizing the significance of Quranic literacy and the role of teachers in its enhancement, this research aims to assess the Quranic literacy (recitation, fluency, and Quranic concepts) among student teachers. The research method used a descriptive and population-based approach, encompassing all student teachers at Farhangian University in the year 1400 SH. A sample of 761 individuals was randomly selected, data gathered via questionnaires, and Quranic reading tests conducted. The collected data were analyzed using T-tests and correlation coefficients. Findings revealed that 2.2% of students never read the Quran throughout the year (excluding Ramadan), 48% occasionally, and 8.16% read it daily. The average percentage of students proficient in recitation was 74%, fluency at 62.5%, mastery of Quranic concepts at 66.5%, and the overall Quranic literacy average (recitation, fluency, and Quranic concepts) was 67.5%, falling below expected standards. The average percentage of students studying Quranic interpretation was 49.25%, and 63.5% for the study of Persian meanings of Quranic verses, both lower than anticipated. A significant positive correlation was found between the level of Quranic literacy and diploma and university GPA. However, no significant differences were observed based on gender, marital status, rural or urban residence, diploma major, acceptance quota in the university, academic terms, and educational backgrounds. The results indicate a high percentage of student teachers at Farhangian University lacking the necessary Quranic literacy, emphasizing the urgent need for deliberate efforts to address this issue.

Keywords: Quranic Literacy, Quranic Recitation, Quranic Fluency, Understanding Quranic Concepts, Farhangian University.

*. **Date of receiving:** 23/11/2021 , **Date of approval:** 04/10/2022.

1. Assistant Professor in the Department of Theology and Islamic Studies, Farhangian University, Tehran, Iran: Dr_mohsen_rafiee@yahoo.com.

2. Assistant Professor in the Department of Theology and Islamic Studies, Farhangian University, Tehran, Iran: Dr_sharifi_masoomesh@yahoo.com.

وضعیت سواد قرآنی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان معلمان دانشگاه فرهنگیان)*

محسن رفیعی^۱ و معصومه شریفی^۲

چکیده

قرآن کریم، کتاب تربیت و رستگاری انسان است. انس با قرآن، نیاز به سواد قرآنی دارد. با توجه به اهمیت سواد قرآنی و نقش معلمان در ارتقای آن، هدف این پژوهش، پایش سواد قرآنی (روخوانی، روان خوانی و مفاهیم قرآنی) دانشجومعلمان است. روش پژوهش به صورت توصیفی و جامعه آماری، کلیه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان سال ۱۴۰۰ بوده و نمونه آماری ۷۶۱ نفر به روش تصادفی انتخاب شده است و داده‌ها به روش پرسشنامه بوده و آزمون قرائت قرآن جمع‌آوری و برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های T و ضریب همبستگی استفاده گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد در طول سال (به جز از ماه مبارک رمضان) ۲/۲ درصد دانشجویان هیچ وقت قرآن نمی‌خوانند و ۸۰/۴ درصد آنها بعضی وقت‌ها و ۱۶/۸ درصد آنها هر روز قرآن تلاوت می‌کنند. درصد میانگین روخوانی دانشجویان ۷۴ درصد، روان خوانی ۶۲/۵ درصد، تسلط بر مفاهیم قرآن ۶۶/۵ درصد و کل میانگین سواد قرآنی (روخوانی، روان خوانی و مفاهیم قرآنی) آنها ۶۷/۵ بوده و پایین‌تر از حد انتظار است. درصد میانگین مطالعه تفسیر قرآن در بین دانشجویان ۴۹/۲۵ و درصد میانگین مطالعه معانی فارسی آیات قرآن ۶۳/۵ درصد بوده که کمتر از حد انتظار است. رابطه معنادار مثبت بین میزان سواد قرآنی با معدل دیپلم و معدل دانشگاه داشته و بین سواد قرآنی دانشجویان پسر و دختر، مجرد و متأهل، ساکن روستا و شهر، رشته تحصیلی در دیپلم، سهمیه‌های قبولی در دانشگاه، ترم‌های تحصیلی، تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج نشان می‌دهد درصد بالایی از دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان، از سواد قرآنی لازم برخوردار نیستند و ضرورت دارد در این موارد، تلاش مدبرانه شکل گیرد.

واژگان کلیدی: سواد قرآنی، روخوانی قرآن، روان خوانی قرآن، شناخت مفاهیم قرآن، دانشگاه فرهنگیان.

*. تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۳ و تاریخ تأیید: ۱۴۰۱/۰۷/۱۴.

۱. استادیار گروه آموزشی الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران: Dr_mohsen_rafieei@yahoo.com

۲. استادیار گروه آموزشی الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران: Dr_sharifi_masoomah@yahoo.com

مقدمه

قرآن مجید، برترین و آخرین پیام خدا و بزرگ‌ترین گوهر گران‌بهای به‌جای مانده از پیامبر گرامی، سرچشمه جوشان معارف اسلامی و مدار و محور اتحاد تمامی مسلمانان است. قرآن انسان‌ها را به حقیقت و راستی و نیک بختی رهنمون می‌کند. نخستین گام برای ورود به دریای بیکران قرآن، شناخت دقیق این کتاب و راه صحیح فهم آن است (کریمی، ۱۳۹۰). در جوامع اسلامی باید آموزش قرآن از ابعاد مختلف انجام گیرد تا از رهنمودهای آن در تمام ابعاد زندگی بشری استفاده کرد. از صدر اسلام تاکنون، آموزش این پیام جاودانه الهی، از مهم‌ترین ارکان تعلیم و تربیت در میان مسلمانان بوده است. در کشور ما نیز به اقتضای جایگاه خاص دین اسلام در فرهنگ مردم ایران و جایگاه ویژه قرآن در اعتقادات دینی، آموزش قرآن همواره مورد توجه همگان است (حسین بر و همکاران، ۱۳۹۴). داشتن سواد قرآنی، برای بهره‌گیری از این کتاب الهی بسیار ضروری است و آثار بسیار زیادی هم در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی دارد؛ برای مثال، نتایج تحقیق صدق‌پور و همکاران (۱۳۸۸) نشان می‌دهد که آموزش آموزه‌های قرآنی، در بهبود پذیرش اجتماعی تأثیر دارد یا تحقیق آقاجانی و میرباقری (۱۳۹۳) نشان می‌دهد بین میزان انس با قرآن کریم با وضعیت سلامت روان دانشجویان رابطه مثبت داشته و افرادی که با قرآن انس دارند اضطراب و افسردگی کمتری دارند. همچنین در پژوهشی که تأثیر آوای قرآن کریم بر میزان استرس بررسی شده، نتایج نشانگر اثرات شفاف‌بخش گوش‌دادن به آوای قرآن بر سلامت جسم و روان بوده است (شمسی، ۲۰۱۱).

آنچه مسلم است در تربیت دینی، انس با قرآن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است؛ سعادت دنیا و آخرت ما، خوشبختی فرد و جامعه ما، اصلاح عمل و اعتقاد ما... همه و همه در پرتو الگوگیری از منبع عظیم وحی و در یک‌کلام، در سایه انس با قرآن شکل می‌گیرد. انس با قرآن یعنی آموختن قرآن، قرائت قرآن، فهم قرآن و در آخر عمل به قرآن می‌باشد (کوهی، ۱۳۹۶).

به‌منظور پدیداری انس با قرآن، سواد قرآنی یک ضرورت است و بر این اساس در آموزش و پرورش: امعیت آموزش قرآن به معنای دستیابی به توانایی خواندن، درک معنا، تدبیر در آیات و آشنایی با معارف قرآن به‌عنوان یک اصل اساسی مورد توجه است. در صورتی که آموزش قرآن به‌صورت جامع انجام شود، آحاد جامعه به «سواد قرآنی» دست می‌یابند. منظور از سواد قرآنی، اعتقاد و علاقه به یادگیری قرآن کریم و برخورداری از دانش و مهارت پایه به‌منظور بهره‌گیری مستمر و مادام‌العمر از قرآن کریم و انس داشتن با آن است (وکیل، ۱۳۸۹).

توانایی خواندن (روخوانی و روان خوانی) و درک مفاهیم قرآنی و تدبر در آنها، از محورهای اصلی سواد قرآنی محسوب می‌شود و تحقق سواد قرآنی، یکی از اولویت‌ها در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور است. به منظور سنجش میزان تحقق اهداف آموزش و پرورش در سواد قرآنی، پژوهش‌های پراکنده و اندکی انجام شده است. در این راستا نتایج پژوهش حسین بر و همکاران (۱۳۹۱) نشان می‌دهد که سواد قرآنی در بین دانش‌آموزان، در حد متوسط تحقق یافته است. این در حالی است که پژوهش‌های سعیدی رضوانی (۱۳۸۸)، رهبری‌نژاد (۱۳۸۰)، شعبانی (۱۳۸۱) و دانش‌پور (۱۳۸۰) نشان می‌دهد که سواد قرآنی در حد زیر متوسط تحقق پیدا کرده است.

با توجه به نتایج تحقیقات یادشده، باید در جهت ارتقای سواد قرآنی در سطوح مختلف جامعه تلاش کرد؛ بی‌شک در بین عوامل موثر در ارتقای سواد قرآنی در جامعه، معلمان نقش اساسی و کلیدی دارند و جا دارد که متولیان و خود معلمان، بیش از دیگران به سواد قرآنی واقف باشند.

در نظام آموزش و پرورش ایران، دانشگاه فرهنگیان مأموریت تربیت معلمان را به عهده دارد که بر اساس اساسنامه (۱۳۹۱) این دانشگاه، قطب تعلیم و تربیت در کشور بوده و مهم‌ترین رسالت آن تربیت معلمان در تراز جمهوری اسلامی و با هدف دستیابی به اهداف سند تحول راهبردی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی (۱۳۸۹) هست. از این‌رو ضرورت دارد دانشجو معلمان، در حوزه سواد قرآنی سرآمد باشند تا بتوانند نقش شایسته خود را در نظام تعلیم و تربیت کشور ایفا کنند. شناخت وضع موجود وضعیت سواد قرآنی دانشجو معلمان کمک شایانی در جهت برنامه‌ریزی درست در مسیر ارتقای سواد قرآنی خواهد کرد. لذا در این پژوهش به این سوال اساسی پاسخ داده شده است: وضعیت سواد قرآنی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان چگونه است و عوامل موثر در آن کدامند؟

در خصوص سواد قرآنی تحقیقات جامع در خصوص شناخت وضعیت سواد قرآنی در بین اقشار مختلف نسبتاً کم است در ذیل نتایج بعضی از تحقیقات در خصوص ابعاد این موضوع مهم اشاره شده است.

فراهی بخشایش و رضایی اصفهانی (۱۴۰۰) در پژوهشی، راهکارهای انس با قرآن کریم در اندیشه مقام معظم رهبری (دامت برکاته) مورد بررسی قرار دادند بر اساس نتایج این تحقیق راهکارهای معظم له برای انس با قرآن عبارت‌اند از: تلاوت قرآن، نگاه کردن به قرآن، استماع تلاوت قرآن، حفظ قرآن، ترجمه قرآن، تدبر در قرآن، مخاطب قرآن قرار گرفتن، عمل به قرآن و بهره‌مندی از هدایت قرآن.

شجاعی و قاسم پور (۱۳۹۹) در پژوهشی عوامل ارتقای سطح آموزشی معلمان قرآن را مورد بررسی قرار دادند. از نتایج این تحقیق، با توجه به آموزه‌های اسلامی می‌توان در بخش ساختاری و مدیریتی معلمان قرآن به مواردی از قبیل گزینش و ارزیابی و عوامل انگیزشی، در بخش ویژگی‌های فردی به مواردی از جمله عمل به قرآن و الگو بودن برای متعلمین و اخلاص و نیز در بخش ویژگی‌های آموزشی معلمان، به مواردی همچون آشنایی با اصول و پیش‌نیازهای تدریس قرآن اشاره نمود.

خسروی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان تعیین راهبردهای ارتقای بهره‌وری آموزش عمومی قرآن (روخوانی، حفظ، درک معنا و انس) انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که محور قراردادن سند راهبردی آموزش عمومی قرآن توسط آموزش و پرورش و تلاش در راستای ایجاد تمهیدات لازم جهت عملیاتی نمودن هر چه سریع‌تر اقدام‌های مرتبط با سند، می‌تواند بزرگترین گام در راستای ارتقای بهره‌وری آموزش قرآن باشد.

فیضی و رئوفی (۱۳۹۵) پژوهشی با هدف بررسی سواد قرآنی جامعه دانشگاهی و طراحی و اجرای فعالیت‌های مناسب قرآنی انجام داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین رشته تحصیلی، نسبت بومی و غیربومی بودن و آشنایی با قرآن رابطه معناداری وجود ندارد. دانشجویان به ترتیب دارای سواد قرآنی با ۳۵/۵ درصد، مفاهیم و تفسیر قرآن ۲۳/۱ درصد، ترجمه ۱۲/۹ درصد و همچنین صوت و لحن ۱۳/۴ درصد و تجوید ۵/۱ درصد محاسبه شده است. همچنین که عوامل مؤثر بر سواد قرآنی دانشجویان تحصیلات پدر، تحصیل در مدرسه، میزان علاقه‌مندی زیاد به آموزش قرآن و آشنایی اعضای خانواده با آن و مهم‌ترین موانع نیز به ترتیب عبارت‌اند: اولویت تحصیلی، وقت کم، عدم احساس نیاز و بی‌علاقگی به قرآن بوده است.

اسمعیلی صدر آبادی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهش با عنوان بررسی اثر بخشی تدبیر در آیات قرآن کریم بر افزایش سلامت روان انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد با تدبیر در آیات قرآن که حاوی مضامین اخلاقی و روانشناسانه است می‌توان دریافت که گویا خداوند همواره به سلامت روانی و نیز آرامش انسان ارزش و اهمیت ویژه داده و با تعالیم خود، خواسته تا روح آدمی را در مسیر سکون و راحتی قرار دهد.

حسین بر و همکاران (۱۳۹۴) با هدف بررسی وضعیت سواد قرآنی بین دانش‌آموزان مدارس متوسطه دوره اول شهر سراوان، پژوهشی انجام داده‌اند. نتایج نشان می‌دهد روخوانی و روان‌خوانی دانش‌آموزان بالاتر از حد متوسط و درک و فهم پایین‌تر از حد متوسط و در کل سواد قرآنی بالاتر از حد متوسط هست. همچنین در روخوانی، روان‌خوانی و درک و فهم و سواد قرآنی بین دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد و دختران وضعیت بهتری دارند.

رمضان زاده و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی رابطه انس با قرآن و بهداشت روانی دانشجویان را بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد میانگین تلاوت قرآن در بین دانشجویان زن ۲۱/۴۳ درصد و در بین دانشجویان مرد ۱۸/۹۶ می‌باشد. همچنین میزان انس با قرآن در بین دانشجویان زن ۵۴/۷۲ درصد و در بین دانشجویان مرد ۴۹/۴۸ درصد بوده است. از دیگر یافته‌های این پژوهش این است که بین معدل و مولفه اثرات قرآن رابطه معناداری وجود دارد یعنی هرچه میزان درک اثرات قرآن بیشتر می‌شود پیشرفت تحصیلی نیز افزایش می‌یابد.

محمدیان، نعیمی و چوپانی (۱۳۹۴) در تحقیق خود با عنوان «اثر بخشی استماع آوای قرآن کریم در بهبود افسردگی زنان نابارور»، به این نتیجه رسیدند که استماع قرآن کریم، باعث کاهش افسردگی زنان نابارور شده است.

منصوری (۱۳۹۳) در پژوهش تحت عنوان «عوامل مؤثر در بهبود آموزش قرآن از منظر معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران»، به این یافته‌ها رسیده است که ۹۸ درصد معلمان اعتقاد دارند محتوای انتخاب‌شده برای آموزش قرآن در مدارس ابتدایی تأثیر زیادی در بهبود آموزش آن دارد و همچنین ۹۶ درصد معتقدند روش تدریس، ۹۳ درصد، مواد و تجهیزات آموزشی و ۹۳ درصد آنها معتقدند معلم، مدیر و والدین در بهبود آموزش قرآن مؤثرند.

آقاجانی و میر باقر (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین انس با قرآن و سلامت روان در دانشجویان پرستاری»، به این نتیجه رسیده‌اند که بین میزان انس با قرآن دانشجویان و سلامت روان آنها ارتباط وجود دارد و به نظر می‌رسد تقویت و بهبود انس با قرآن راهی اساسی جهت پیشگیری و بهبود مشکلات و اختلالات روان هست.

یدالله پور (۱۳۹۰)، پژوهشی با عنوان بررسی مستندات راه‌های انس با قرآن انجام داده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد انس با قرآن، موجب ایجاد انگیزه، شناخت و عمل دیندارانه شده، فرد دیندار در مقابل شبهات کمتر آسیب پذیر است، تقویت زمینه‌های انس با قرآن در انگیزه، اندیشه و رفتار دانشجویان ضروری است.

غیاث وند (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی وضعیت رفتارهای دینی در بین دانشجویان» به این نتیجه رسیده است که ۳۹/۸ درصد دانشجویان در حد کم و ۱۳ درصد در حد زیاد، قرآن تلاوت می‌کنند. همچنین نسبت کسانی که در حد کم قرآن می‌خوانند به طور متوسط ۴۰ درصد هست؛ در مقابل کسانی که همیشه قرآن می‌خوانند بین ۱۰ تا ۳۰ درصد در نوسان‌اند. مقایسه این اعداد با

یافته‌های وزارت ارشاد در مورد میزان تلاوت قرآن در بین عموم مردم که در حد کم با ۴۱ درصد و در حد زیاد ۲۰ درصد هست تقریباً همخوانی دارد؛ یعنی بین میزان قرآن خواندن دانشجویان با عموم مردم هماهنگی وجود دارد؛ در نهایت در این تحقیق به نتیجه هم باید اشاره کرد که بین میزان قرأت قرآن دختران و پسران تفاوت معنادار به نفع دختران وجود دارد.

سراج زاده و جواهری (۱۳۸۰) در تحقیقی تحت عنوان «نگرش‌ها و رفتار دانشجویان» به این نتیجه رسیدند که ۳/۶ درصد دانشجویان اصلاً، ۱۸/۳ به ندرت، ۴۴/۷ درصد بعضی از روزها، ۱۵/۱ درصد هفته‌ای یک‌بار و ۱۸/۳ درصد هرروز قرآن می‌خوانند.

زارع (۱۳۸۰) در پژوهش خود تحت عنوان «نگرش‌ها و رفتارهای دینی جوانان»، به این نتیجه رسیده که ۱۳ درصد دانشجویان اصلاً، ۳۵/۵ درصد کم، ۳۰/۹ درصد متوسط و ۲۷ درصد زیاد قرآن قرأت می‌کنند.

حاجی وند (۱۳۷۹) در تحقیق خود از دو برابر بودن میزان افسردگی در دانشجویان دانشگاه‌های علمی کشور نسبت به طلبه‌های حوزه‌های علمیه خبر می‌دهد که یکی از دلایل اصلی این تفاوت را میزان استماع قرآن کریم و تلاوت آن ذکر می‌کند.

الف. مفاهیم، متغیرها و روش‌شناسی پژوهش

سواد قرآنی: اعتقاد و علاقه به یادگیری قرآن کریم و برخورداری از دانش و مهارت پایه، به منظور بهره‌گیری مستمر و مادام‌العمر از قرآن کریم و انس داشتن با آن است (وکیل، ۱۳۸۹).

در این پژوهش (بر اساس تعریف و تحدیدی که از سوی مرجع ارائه‌کننده اولویت‌های پژوهشی) سواد قرآنی عبارت است از: شناخت و تسلط نسبی دانشجو معلمان به روخوانی، روان‌خوانی و مفاهیم قرآنی و انس با قرآن.

روخوانی: روخوانی، به معنای صحیح خوانی قرآن است. مراد از "صحیح خوانی" در این پژوهش، عبارت است از: تلاوت قرآن بدون غلط از نظر حرکات و علامات و همچنین بدون جابجایی یا حذف یا اضافه نمودن حروف، کلمات و آیات.

روان‌خوانی: روان‌خوانی به معنای فصیح خوانی قرآن است. مراد از روان‌خوانی در این پژوهش این است که: یک قاری در فصیح خوانی، از مرتبه صحیح خوانی گذر کرده و آیات را نه تنها بدون غلط؛ بلکه روان و اصطلاحاً بدون تپق می‌خواند.

آشنایی با مفاهیم قرآنی: مرتبه مفاهیم قرآنی، همسایه دیواره دیوار ترجمه و تفسیر قرآن کریم است. مراد از مفاهیم قرآنی در این پژوهش، عبارت است از: آشنایی بامعنی، مفهوم و کارکرد و مقاصد آیات قرآن کریم هست. (دهقانی، ۱۴۰۲، ۱۶)

انس با قرآن: مراد از انس با قرآن در این تحقیق مراجعه به قرآن کریم حداقل هر هفته یک بار این پژوهش، به لحاظ هدف توصیفی و کاربردی؛ و به لحاظ روش از نوع آمیخته است. جامعه آماری کلیه دانشجو معلمان پسر و دختر شاغل به تحصیل در نیم سال دوم مقطع کارشناسی دانشگاه فرهنگیان در سطح کشور در سال تحصیلی ۱۴۰۱/۱۴۰۰ که جمعیت آماری آن تقریباً ۶۰۰۰۰ نفر بوده و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، طبقه‌ای خوشه‌ای چندمرحله‌ای ابتدا پردیس‌های شش استان تهران، قم، اراک، اصفهان، کرمانشاه، بوشهر انتخاب و سپس متناسب با متغیرهای جمعیت‌شناختی، شامل رشته تحصیلی: نسیت، ۷۶۱ نفر (۳۹۰ نفر پسر و ۳۷۱ نفر دختر) به عنوان نمونه در فرایند جمع‌آوری داده‌های پژوهش مشارکت داشتند. برای سنجش سواد روخوانی و روان‌خوانی قرآن از طریق آزمون شفاهی و برای سنجش سواد درک مفاهیم قرآنی از آزمون کتبی و برای دریافت سایر داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. برای تحلیل داده‌های کمی، با استفاده از نرم‌افزار spss از آزمون‌های مقایسه‌ای میانگین «t»، تحلیل واریانس و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

ب. یافته‌های پژوهش

گزارش جمعیت‌شناختی پژوهش: از مجموع ۷۶۱ نفر پاسخگویان، ۵۱/۲ درصد پسر و ۴۸/۸ درصد دختر و میانگین سن آنها ۲۱ سال و ۸۴ درصد آنها مجرد و ۱۱ آنها متأهل بوده و بقیه مشخص نکردند.

در ذیل یافته‌های پژوهش با طرح سوالات پژوهشی ارائه می‌شود:

سوال ۱: میزان قرائت قرآن در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در طول سال (بغیر از ماه مبارک

رمضان) تا چه میزان است؟

جدول ۱: فراوانی و درصد میزان قرائت قرآن در طول سال توسط پاسخ‌گویان (به جز ماه مبارک رمضان)

درصد فراوانی	فراوانی	گزینه‌ها	
2.2	17	هیچ وقت	میزان تلاوت
80.4	612	بعضی وقت‌ها	قرآن توسط
16.8	128	هر روز	دانشجویان در
			طول سال بغیر
			ماه مبارک
100.0	761	جمع کل	

بر اساس داده‌های جدول بالا دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در طول سال تحصیلی بغیر ماه مبارک، ۲/۲ درصد هیچ وقت، ۴/۸۰ درصد آنها بعضی وقت‌ها و ۹/۱۶ درصد آنها هر روز قرآن قرائت می‌کنند.

سوال ۲: میزان قرائت قرآن در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در ماه مبارک رمضان تا چه میزان است؟
جدول ۲: فراوانی و درصد میزان قرائت قرآن در ماه مبارک رمضان توسط دانشجویان

درصد	فراوانی	گزینه‌ها	
1.2	9	قرائت نمی‌کنم هیچ وقت	میزان قرائت قرآن توسط دانشجویان در طول ماه مبارک رمضان
29.2	222	بعضی وقت‌ها	
41.5	316	هر روز چند آیه	
25.9	197	هر روز یک جزء	
2.1	16	بیش از یک جزء	
100.0	761	جمع کل	

بر اساس مشاهدات جدول بالا دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در ماه مبارک رمضان، ۲/۱ درصد هیچ وقت، ۲/۲۹ درصد آنها بعضی وقت‌ها، ۶/۴۱ درصد هر روز چند آیه، ۹/۲۵ درصد آنها هر روز یک جزء و ۱/۲ درصد بیش از یک جزء قرآن قرائت می‌کنند.

سوال ۳: دانشجویان دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان در جلسات قرآنی شرکت می‌کنند؟

بر اساس یافته‌های پژوهش ۳/۹ درصد دانشجویان بطور هفتگی، ۲/۱۰ درصد ماهانه، ۴/۵۴ درصد بعضی وقت‌ها و ۵/۲۳ درصد اصلا در جلسات قرآنی شرکت نمی‌کنند.

سوال ۴: میانگین عملکرد دانشجویان در روخوانی، روانی خوانی و شناخت مفاهیم قرآن کریم و در

کل سواد قرآنی تا چه میزان هست؟

جدول ۳: فراوانی و میانگین سطح روخوانی، روان خوانی، مفاهیم و سواد قرآنی و نتایج t تک نمونه‌ای

(Sig. (2-tailed	Df	t	درصد میانگین	میانگین از شاخص ۴	N	شاخص
.210	701	-1.255	۷۴	2.9615	702	روخوانی
.000	701	-14.990	62.5	2.5000	702	روان خوانی
.000	759	-16.536	66/5	2.6697	760	مفاهیم
.000	700	-13.093	67.5	2.7090	701	سواد قرآنی

بر اساس داده‌های جدول بالا درصد میانگین روخوانی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان 74 درصد، روان‌خوانی 62.5 درصد، اشنایی با مفاهیم 66.5 درصد و در کل سواد قرآنی ۶۷/۵ درصد می‌باشد. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای با توجه به Sig. نشان می‌دهد که روخوانی قرآن دانشجویان در حد انتظار است ولی روان‌خوانی، شناخت مفاهیم و در کل سواد قرآنی آنها کمتر از حد انتظار است.

سوال ۴: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان در استان‌های مختلف تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۴: نتایج آزمون ANOVA در مورد تفاوت میانگین سواد قرآنی در بین استان‌های مختلف					
	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	7.462	5	1.492	4.415	.001

بر اساس نتایج آزمون ANOVA در جدول بالا با توجه به $\text{sig.} = .001$ ، بین میانگین عملکرد سواد قرآنی دانشجویان در استان‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

سوال ۵: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان پسر و دختر، مجرد و متاهل، ساکنان شهر و روستا تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۵: میانگین سواد قرآنی دانشجویان و نتایج آزمون تی تست بر حسب جنسیت، مجرد و متاهل

بودن، ساکن روستا و شهر بودن

	مذهب	فراوانی	میانگین	درصد میانگین	F	T	Df	Sig. (2-tailed)
سواد قرآنی	پسر	389	2.7189	67/75	.718	.500	699	.618
	دختر	312	2.6966	67/25				
	مجرد	629	2.7684	69	1.713	-1.683	712	.093
	متاهل	85	2.8863	72				
	شهر	504	2.7222	68	2.879	-.982	614	.327
	روستا	112	2.7827	69/5				

بر اساس داده‌های جدول بالا:

۱. درصد میانگین عملکرد سواد قرآنی دانشجویان پسر ۶۷/۷۵ درصد و دختر ۶۷/۲۵ درصد بوده و با توجه $\text{sig.}=.618$ بین میزان سواد قرآنی آنها تفاوت معناداری وجود ندارد.
۲. درصد میانگین عملکرد سواد قرآنی دانشجویان مجرد ۶۹ درصد و دانشجویان متأهل ۷۲ درصد بوده و با توجه $\text{Sig. (2-tailed)}=.093$ تفاوت معناداری بین میزان سواد قرآنی آنها وجود ندارد.
۳. درصد میانگین دانشجویان ساکن شهر ۶۸ درصد و ساکن روستا ۶۹/۵ در می‌باشد بر اساس نتایج آزمون تی تست با توجه به $\text{Sig. (2-tailed)}=.327$ ، بین سواد قرآنی آنها تفاوت معناداری وجود ندارد.

سوال ۶: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان با معدل دیپلم، معدل دانشگاه و رتبه کنکور آنها رابطه

معناداری وجود دارد؟

جدول ۶: نتایج آزمون همبستگی پیرسون رابطه سواد قرآنی با معدل دیپلم و معدل دروس دانشگاه دانشجویان					
رتبه کنکور	معدل دانشگاه	معدل دیپلم	سواد قرآنی		
-.042	.091*	.112**	1	Pearson Correlation	سواد قرآنی
.308	.029	.005		(Sig. (2-tailed	

بر اساس مشاهدات جدول بالا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان با معدل دیپلم با توجه $\text{Sig.}=.005$ و معدل دانشگاه با توجه به $\text{Sig.}=.029$ رابطه معنادار مثبت وجود دارد و با اطمینان می‌توان گفت با افزایش معدل دیپلم و معدل دروس دانشجویان در دانشگاه، سواد قرآنی آنها هم افزایش می‌یابد ولی بین میزان سواد قرآنی با رتبه کنکور با توجه به $\text{Sig.}=.308$ رابطه معناداری وجود ندارد.

سوال ۷: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان با توجه به رشته دیپلم آنها تفاوت معناداری وجود

دارد؟

جدول ۷: نتایج آزمون ANOVA در مورد تفاوت میانگین سواد قرآنی دانشجویان با توجه به رشته دیپلم آنها					
Sig.	F	Mean Square	Df	Sum of Squares	Between Groups
.147	1.797	.621	3	1.863	

بر اساس مشاهدات جدول بالا با توجه به $\text{Sig.}=.147$ بین میانگین سواد قرآنی دانشجویان در بین

رشته‌های تحصیلی آنها در دیپلم تفاوت معناداری ندارد.
سوال ۸: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان بر اساس سهمیه قبولی در کنکور تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۸: نتایج آزمون ANOVA در مورد تفاوت میانگین سواد قرآنی دانشجویان با توجه به سهمیه قبولی آنها در دانشگاه					
	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2.097	3	.699	2.004	.113

بر اساس مشاهدات جدول بالا با توجه به $Sig. = .113$ بین میانگین عملکرد سواد قرآنی دانشجویان با در نظر گرفتن سهمیه‌های قبولی در کنکور تفاوت معناداری وجود ندارد.

سوال ۹: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان بر اساس رشته تحصیلی آنها در دانشگاه فرهنگیان تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۹: نتایج آزمون ANOVA در مورد مقایسه میانگین سواد قرآنی دانشجویان بر اساس رشته تحصیلی در دانشگاه					
	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8.129	6	1.355	3.978	.001

بر اساس داده‌های جدول بالا با توجه به $Sig. = .001$ بین میانگین سواد قرآنی دانشجویان بر اساس رشته تحصیلی در دانشگاه فرهنگیان تفاوت معناداری وجود دارد البته با توجه به نتایج آزمون تعقیبی توکی بین میانگین سواد قرآنی رشته الهیات با رشته مشاوره و تربیت بدنی تفاوت معناداری وجود دارد و در سایر رشته‌ها میانگین‌های سواد قرآنی تفاوت معناداری ندارد.

سوال ۱۰: آیا بین میزان سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در ترم‌های تحصیلی مختلف تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۱۰: نتایج آزمون ANOVA در مورد تفاوت میانگین سواد قرآنی در ترم‌های تحصیلی مختلف در دانشگاه فرهنگیان					
	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1.373	4	.343	.984	.416

بر اساس داده‌های آزمون ANOVA با توجه به $Sig.=.416$ با اطمینان می‌توان گفت بین میانگین‌های سواد قرآنی دانشجویان در ترم‌های تحصیلی مختلف در دانشگاه فرهنگیان تفاوت معناداری وجود ندارد.

سوال ۱۱: میزان مطالعه تفسیر قرآن و مطالعه معانی فارسی آیات قرآن در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان است؟

جدول ۱۱: میانگین و نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد میزان مطالعه تفسیر قرآن و معنی فارسی آیات قرآن

				Test Value = 3		
	N	میانگین	درصد میانگین	T	Df	Sig. (2-tailed)
میزان مطالعه تفسیر قرآن	754	1.9788	49.25	-35.062	753	.000
مطالعه معانی فارسی آیات	761	2.5453	63.5	-14.424	760	.000

بر اساس داده‌های جدول بالا درصد میانگین مطالعه تفسیر قرآن در بین دانشجویان ۴۹/۲۵ درصد و میانگین مطالعه معانی فارسی آیات قرآن ۶۳/۵ درصد می‌باشد. با توجه به $Sig. (2-tailed) = .000$ و منفی بودن مقداره t سطح عملکرد این مولفه‌ها کمتر از حد انتظار است.

سوال ۱۲: برنامه‌های درسی و سایر فعالیتهای فرهنگی پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان در افزایش میزان سواد قرآنی دانشجویان موثر می‌باشد؟

جدول ۱۲: میزان تأثیر برنامه درسی و فعالیت‌های دانشگاه بر میزان سواد قرآنی دانشجویان

		فراوانی	درصد
میزان تأثیر برنامه‌های درسی و سایر فعالیتهای دانشگاه بر سواد قرآنی	کم	125	36.1
	متوسط	157	45.4
	زیاد	48	13.9
	خیلی زیاد	16	4.6
	جمع	346	100.0

از نظر دانشجویان میزان موثر بودن برنامه‌های درسی و سایر فعالیتهای فرهنگی دانشگاه فرهنگیان در سواد قرآنی آنها به قرار زیر است: ۳۶/۱ درصد کم، ۴۵/۴ درصد بطور متوسط، ۱۳/۹ درصد به مقدار زیاد و ۴/۶ درصد به مقدار خیلی زیاد بر سواد قرآنی آنها موثر است.

سوال ۱۳: عوامل موثر در میزان سواد قرآنی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

بر اساس نظر دانشجویان عوامل زیر را بیشترین اثر را در سواد قرآنی آنها داشته است: خانواده ۲۵/۴ درصد، برنامه‌های دانشگاه فرهنگیان ۶/۹ درصد، رسانه ۶/۴ درصد، مساجد ۱۷/۳ درصد: لسات قرآنی ۱۵/۹ درصد، مدارس ابتدایی ۷/۲ درصد، مدارس متوسطه ۱۱/۶ درصد و سایر موارد ۹/۲ درصد.

سوال ۱۴: وضعیت حفظ قرآن کریم در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟ جدول ۱۴: میزان حفظ قرآن توسط دانشجویان

درصد	فراوانی	
81.8	283	چند سوره کوچک قرآن
7.2	25	یک جزء
9.0	31	چند جزء
2.0	7	حفظ کل قرآن
100.0	346	جمع

بر اساس نتایج این تحقیق ۸۱/۸ درصد دانشجویان دانشگاه فرهنگیان چند سوره کوچک قرآن را حفظ کردند، ۷/۲ درصد حفظ یک جزء، ۹ درصد حفظ چند جزء قرآن و ۲ درصد کل قرآن را حفظ کردند.

نتیجه گیری

قرآن کریم، به عنوان کتاب هدایت، تربیت و رستگاری انسان در همه جوامع بشری و به ویژه جایگاهی ویژه در بین مسلمانان دارد. در اسلام توصیه شده است که با قرآن انس بگیریم. برای انس گرفتن با قرآن باید حداقل سواد قرآنی را دارا بود. با توجه به اینکه معلمان آموزش و پرورش متصدیان تعلیم و تربیت رسمی جامعه می باشند نقش اساسی در تقویت سواد قرآنی دارند. دانشگاه فرهنگیان مسئولیت تربیت معلمان جامعه را بر عهده دارد. این پژوهش به منظور غربالگری و پایش وضعیت سواد قرآنی (روخوانی، روان خوانی و مفاهیم قرآنی) دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان کشور ایران انجام شده است.

بر اساس نتایج، اکثر دانشجویان بغیر ماه مبارک رمضان، بعضی وقت ها قرآن قرائت می کنند و در ماه مبارک رمضان اکثر آنها هر روز قرآن قرائت می کنند در این خصوص غیاثوند (۱۳۸۶) و سراج زاده و جواهری (۱۳۸۰) به نتایج مشابه دست یافتند. میزان ارتباط دانشجویان با قرآن رضایت بخش نیست و ضرورت دارد در این خصوص تدابیری اندیشیده شود. شرکت در جلسات قرآن برای ارتقای سواد قرآنی بسیار موثر است این در حالی است اکثر دانشجویان بعضی وقت ها در جلسات قرآن شرکت می کنند و ۲۳/۵ درصد آنها اصلا در جلسات قرآن شرکت نمی کنند و ضرورت دارد در خصوص شرکت دانشجویان در جلسات قرآنی برنامه ریزی شود.

بر اساس نتایج درصد میانگین روخوانی قرآن دانشجویان ۷۴ درصد می باشد که در حد انتظار است که همسو با نتایج تحقیق حسین بر و همکاران (۱۳۹۴) می باشد. میزان عملکرد دانشجویان در روان خوانی ۶۲/۵ درصد و میزان شناخت مفاهیم در حدود ۶۶/۵ درصد می باشد که هر دو مورد پایین تر از حد انتظار است. این نتایج با نتایج پژوهش رمضان زاده و همکاران (۱۳۹۴) تفاوت محسوسی دارد آنها در ارزیابی خود به این نتیجه رسیدند که، میانگین تلاوت (روخوانی، روان خوانی و تجوید) در بین دانشجویان زن ۲۱/۴۳ درصد و در بین دانشجویان مرد ۱۸/۹۶ درصد می باشد به نظر می رسد سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نسبت به سایر دانشجویان بیشتر است. در کل سواد سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان ۶۷/۵ درصد بوده که تفاوت قابل توجهی با نتایج تحقیق فیضی و رثوفی (۱۳۹۵) در دانشگاه تبریز دارد آنها میزان سواد قرآنی دانشجویان را ۳۵/۵ درصد اعلام کردند. بنابر این سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان بیش از سایر دانشجویان می باشد البته با توجه مراحل گزینش دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و آموزش مستمر برنامه های قرآنی به آنها، این

تفاوت قابل انتظار است. بر اساس نتایج این تحقیق میزان سواد قرآنی دختران و پسران دانشجویان همدیگر تفاوت معناداری ندارد و این نتیجه با نتایج تحقیق فیضی و رئوفی (۱۳۹۵) و حسین بر و همکاران (۱۳۹۴) همسو نیست. از نتایج دیگر این تحقیق این است که بین سواد قرآنی دانشجویان مجرد و متأهل تفاوت معناداری وجود ندارد.

بر اساس یافته‌های این تحقیق معدل دانشجویان در دیپلم و معدل آنها در دانشگاه ارتباط معنادار مثبت با میزان سواد قرآنی دانشجویان دارد. این در حالی است که بین سواد قرآنی دانشجویان در رشته‌های تحصیلی آنها در دیپلم و سهمیه قبولی در کنکور، ساکن شهر و روستا، ترم تحصیلی دانشجویان تفاوت معناداری وجود ندارد و در رشته‌های دانشگاه فقط بین رشته الهیات با رشته‌های مشاوره و تربیت بدنی تفاوت معنادار به نفع رشته الهیات وجود دارد و در سایر رشته‌ها تفاوت معنادار نیست این یافته در خصوص تفاوت نداشتن سواد قرآنی دانشجویان در رشته‌های مختلف دانشگاه با یافته‌های فیضی و رئوفی (۱۳۹۵) همسو است. در بین رشته‌های تحصیلی، دانشجویان رشته آموزش ابتدایی همانند دانشجویان معارف معلم قرآن خواهند بود و لذا باید در خصوص ارتقای سواد قرآنی آنها تلاش بیشتری صورت گیرد.

از نتایج دیگر این پژوهش این است که بین میزان سواد قرآنی دانشجویان با میزان قرائت قرآن با صوت زیبا تفاوت معناداری وجود دارد و دانشجویانی که قرآن را با صوت زیبا قرائت می‌کنند سواد قرآنی بیشتری دارند. لذا ضرورت دارد با برنامه‌های مختلف قرائت قرآن با صوت زیبا را در بین دانشجویان تقویت کرد.

دانشگاه فرهنگیان مأمورت دارد با افزایش سواد قرآنی دانشجویان در تربیت معلم تراز سند تحول بنیادین تلاش کند ولی متأسفانه بر اساس نتایج این تحقیق از نظر دانشجویان برنامه‌های آموزشی و سایر فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه تأثیر زیادی در تقویت سواد قرآنی دانشجویان ندارد لذا باید دانشگاه فرهنگیان در این خصوص بازاندیشی کند و در مسیر تقویت سواد قرآنی دانشجویان تلاش برنامه‌ریزی شده انجام دهد. از طرف دیگر دانشجویان از بین عوامل موثر بر سواد قرآنی آنها، برنامه‌های دانشگاه فرهنگیان با درصد بسیار کم (۶/۹ درصد) انتخاب کردند و بیشترین عوامل موثر را خانواده: لسات قرآنی و برنامه‌های مساجد می‌دانند. لذا ضرورت دارد به عوامل برون سازمانی در افزایش سواد قرآنی تأکید بیشتر کرد و از ظرفیت‌های آنها استفاده کرد.

با توجه به همه یافته‌های این پژوهش، سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در حد انتظار نیست و از طرف دیگر با توجه به اینکه بین سواد قرآنی دانشجویان ترم اولی و ترم‌های بالا تفاوت

معناداری وجود ندارد و با توجه به نظر دانشجویان مبنی بر تأثیر بسیار کم برنامه‌های دانشگاه در افزایش سواد قرآنی آنها، ضرورت دارد دانشگاه فرهنگیان در خصوص برنامه‌های آموزشی و سایر برنامه‌های قرآنی خود تجدید نظر نماید تا بتواند در مسیر ارتقای سواد قرآنی معلمان آینده موثر باشد.

پیشنهادهای: به طور کلی برای جامعه دینی سواد قرآنی یک ضرورت است و در این میان با توجه به نقش معلمان در ارتقای سواد قرآنی در جامعه باید برای ارتقای سواد قرآنی دانشجویان همه دانشگاه‌ها - و به ویژه نو معلمان دانشگاه فرهنگیان - برنامه جدی در نظر گرفته شود لذا پیشنهاد می‌شود: ۱. در گزینش نو معلمان دانشگاه فرهنگیان به عامل سواد قرآنی ارزش بیشتری داده شود و دانش آموزانی که سواد قرآنی بالا تری دارند جذب شوند؛ ۲. در طول فرایند تحصیلی، با تشکیل پرونده سواد قرآنی برای دانشجویان برای ارتقای سواد قرآنی آنها با مشارکت همه ارکان دانشگاه برنامه ویژه‌ای تدارک دیده شود؛ ۳. محتوای دروس قرآنی دانشگاه فرهنگیان باید متناسب با نیازهای دانشجویان باز بینی شود؛ ۴. در برنامه درسی این دانشگاه باید دروس مرتبط با سواد قرآنی برای همه رشته‌ها در نظر گرفته شود؛ ۵. برای اساتید مرتبط با دروس قرآنی برنامه‌های آموزشی ویژه در نظر گرفته شود؛ ۶. در راستای ارتقای سواد قرآنی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان، ضرورت دارد جلسات قرآنی با سازماندهی همه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان تشکیل شود؛ ۷. تقویت فعالیت دارالقرآن کریم در دانشگاه فرهنگیان، به ویژه در خوابگاه‌های دانشجویی بسیار موثر است؛ ۸. برگزاری مراسم‌های برنامه‌ریزی شده با حضور قاریان معروف در پردیس‌های دانشگاه برای همه دانشجویان بسیار مهم به نظر می‌رسد.

در هر حال برای ارتقای سواد قرآنی نو معلمان دانشگاه فرهنگیان ضرورت دارد از ابعاد مختلف به این موضوع توجه کرد تا با ارتقای سواد قرآنی آنها زمینه ارتقای سواد قرآنی در جامعه فراهم شود.

فهرست منابع

۱. اسمعیلی صدرآبادی و همکاران، «بررسی اثربخشی تدبیر در آیات قرآن کریم بر افزایش سلامت روان»، پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآن کریم، سال هفتم، شماره اول، ۱۳۹۵ ش.
۲. آقاجانی، محمد و نداء، میرباقری، «بررسی رابطه بین انس با قرآن و سلامت روان در دانشجویان پرستاری»، نشریه اسلام و سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، دوره اول، شماره چهارم، ۱۳۹۳ ش.
۳. حاجی‌وند، عبدالله، «بررسی میزان و شیوع اختلال افسردگی در میان دانشجویان حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌های علمی و ارتباط آن با نگرش مذهبی»، مجموعه خلاصه مقالات همایش تحقیقات علوم پزشکی در اسلام، کرمان، دوره سوم، ۱۳۷۹ ش.
۴. حسین‌بر، محمد اشرف و سپاهیان، عبدالملک و مسلم‌پور، مهری، «بررسی وضعیت سواد قرآنی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول مدارس شهر سراوان با توجه به سند تحول بنیادین و برنامه درس ملی»، دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت، ۱۳۹۴.
۵. خرمشاهی، بهاء‌الدین، دانشنامه قرآن و قرآن‌پژوهی، تهران: دوستان - ناهید، ۱۳۷۷ ش.
۶. خسروی، حسین و همکاران، «تعیین راهبردهای ارتقای بهره‌وری آموزش عمومی قرآن»، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، ۱۳۹۸ ش.
۷. دانشگاه فرهنگیان، اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۱ ش.
۸. دانشگاه فرهنگیان، سند راهبردی دانشگاه فرهنگیان در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴، ۱۳۹۴ ش.
۹. دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، سند تحول راهبردی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی، ۱۳۸۹ ش.
۱۰. دهقانی، محمد، و دست رنج، فاطمه، و حسن بیگی، علی، و احسانی، کیوان. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی ارتباط الفاظ با معانی در قرآن کریم با تأکید بر تفاسیر؛ مجمع البیان، المیزان و تسنیم. مطالعات تفسیر تطبیقی، ۸(۲)، - . doi: 10.22034/cs.q.2024.190553
۱۱. رستمی‌زاده بهرامی، خدیجه، اهمیت قرآن، بی‌جا، بشارت، ۱۳۸۶ ش.
۱۲. رمضان زاده، خیرالنساء و میری، محمدرضا و هاشمی، سید محمد، «انس با قرآن و رابطه آن با بهداشت روان در دانشجویان»، مجله دین و سلامت، شماره دو، ۱۳۹۴ ش.
۱۳. رهبری نژاد، یدالله، ارزشیابی از برنامه درسی آزمایشی آموزش قرآن پایه دوم ابتدایی، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، ۱۳۸۰ ش.

۱۴. زارع، مریم، «بررسی تغییر نگرش‌ها و رفتارهای دینی جوانان»، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۸۰ش.
۱۵. سالاری. سواد قرآنی چیست؟، گرفته شده از <http://yavaraneqoran.blogfa.com/post/242>، ۱۳۹۲ش.
۱۶. سراج‌زاده، حسین و فاطمه جواهری، نگرش‌ها و رفتار دانشجویان، طرح پژوهشی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دفتر برنامه ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۲ش.
۱۷. سعیدی رضوانی، محمود و همکاران، ارزشیابی برون‌داد برنامه آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، ۱۳۸۸ش.
۱۸. شعاعی، علی اصغر، و قاسم پور، مهدی. (۱۳۹۹). بررسی عوامل ارتقای سطح آموزشی معلمان قرآن. مطالعات قرائت قرآن، ۸(۱۵)، ۲۶۵-۲۸۶. doi: 10.22034/qer.2021.5448
۱۹. شعبانی، زهرا، ارزشیابی از اجرای آزمایشی آموزش قرآن پایه چهارم ابتدایی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، ۱۳۸۱ش.
۲۰. صادقی، عزیز، اهمیت و جایگاه قرآن از دیدگاه بزرگان، سایت اصلاح، <http://eslahe.com/80>، ۱۳۹۱ش.
۲۱. صدق‌پور، بهرام و محمودیان، مجید و سلمانیان، حمیدرضا، بررسی تأثیر آموزش آموزه‌های قرآنی بر بهبود پذیرش اجتماعی، فصلنامه پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآنی، سال اول، شماره دوم، ۱۳۸۸ش.
۲۲. غیاثوند، احمد، بررسی وضعیت رفتارهای دینی در بین دانشجویان، فصلنامه مطالعات ملی، سال هشتم، شماره سی، ۱۳۸۶ش.
۲۳. فراهی بخشایش، علی اکبر، و رضایی اصفهانی، محمد علی. (۱۴۰۰). راهکارهای انس با قرآن کریم در اندیشه مقام معظم رهبری (دامت برکاته). مطالعات قرائت قرآن، ۹(۱۷)، ۶۴-۸۶. doi: 10.22034/qer.2022.6521
۲۴. فیضی، محمود و رئوفی، محمدباقر، «بررسی مولع و عوامل موثر بر سواد قرآنی دانشجویان»، تصویر سلامت، شماره ۷، ۱۳۹۵ش.
۲۵. کوهی، علیرضا، انس با قرآن، پرتال امام خمینی، <http://www.imam-khomeini.ir/fa/n126397/%D8%A7>، ۱۳۹۶ش.
۲۶. محمدیان، نعیمی و چوپانی، «اثربخشی استماع آوای قرآن کریم در بهبود افسردگی زنان ناباور»، فصلنامه پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآن کریم، سال ششم، شماره اول، ۱۳۹۴ش.

۲۷. منصوری، «عوامل موثر در بهبود آموزش قرآن از منظر معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران»، تهران: اداره کل آموزش و پرورش تهران، ۱۳۹۳ش.
۲۸. وکیل، مسعود، سواد قرآنی، ویژه‌نامه آموزش درس قرآن، آموزش راهنمایی تحصیلی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۹ش.
۲۹. یدالله‌پور، بهروز، «بررسی مستندات راه‌های انس با قرآن»، فصلنامه مطالعات تفسیری، سال دوم، شماره ۶، ۱۳۹۰ش.

Resources

1. Aqajani, Mohammad; Nada, Mir Baqeri, "*Barresi-e Rabete-ben Ons ba Quran va Salamat-e Ravani dar Daneshjuyan-e Parastari*" (Investigating the Relationship between Intimacy with the Quran and Mental Health in Nursing Students), Islam and Health Journal, Babol University of Medical Sciences, Vol. 1, No. 4, 1393 SH (2014 CE).
2. dehghani, M., Dastranj, F., hasanbeygi, A., & ehsani, K. (2024). A comparative study of the relationship between words and meanings in the Holy Qur'an with an emphasis on the interpretations of Majma Al-Bayan and Al-Mizan and Tasnim. *Comparative Studies of Quran*, 8(2), -. doi: 10.22034/csq.2024.190553.
3. Faizi, Mahmoud, Raeufi, Mohammad Baqer, "*Barresi-ye Mavane'e va Avamel-e Mowazzar bar Savad-e Qorani-e Daneshjuyan*" (Investigating Obstacles and Effective Factors in Students' Quranic Literacy), Salamat Image Magazine, No. 7, 1395 SH (2016 CE).
4. Farahibakhshaish, Ali Akbar, Rezaei Esfahani, Mohammad Ali, "*Rahkarha-ye Ons ba Quran Karim dar Andishe-ye Maqam-e Moazzam-e Rahbari Damat Barakatuh*" (Strategies for Intimacy with the Holy Quran in the Thought of the Supreme Leader), Studies in Quran Recitation, 1400 SH (2021 CE).
5. Ghiyasvand, Ahmad, "*Barresi-ye Vaz'iyat-e Rafaat-haye Dini dar Bayn-e Daneshjuyan*" (Investigating the Status of Religious Behaviors Among Students), National Studies Quarterly, Year 8, No. 30, 1386 SH (2007 CE).
6. Hajivand, Abdullah, "*Barresi-e Mizar va Shiveh-ye Eghtelal-e Afsordegi dar Miyan-e Daneshjuyan-e Howzeh-haye Elmieh va Daneshgah-haye Elmi va Ertebat-e An ba Negareshe Mazhabi*" (Investigating the Rate and Prevalence of Depression Among Students of Religious Seminaries and Scientific Universities and Its Relationship with Religious Attitudes), Abstract Collection of the Medical Sciences Research Conference in Islam, Kerman, Vol. 3, 1379 SH (2000 CE).
7. Hosseinbar, Mohammad Ashraf; Sepahian, Abdolmalek; Muslimpur, Mahri, "*Barresi-e Vazayat-e Savad-e Quran-i danesh-amuzan-e Doreh-e Motvaseteh Aval Madaris-e Shahr-e Saravan ba Tavajoh be Sand-e Tahavol-e Bonyadine va Barnameh-e Dars-e Melli*" (Investigating the Status of Quranic Literacy of Middle School Students in Saravan City Schools Regarding the Fundamental Transformation Document and the National Curriculum), Second National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies, Tehran, Soroush Hekmat Islamic Studies and Research Center, 1394 SH (2015 CE).
8. Ismaili Sadraabadi et al., "*Barresi-e Asarebakhshy-e Tadabbor dar Ayat-e Quran Karim bar Afzayesh-e Salamat-e Ravani*" (The Effectiveness of Reflection on the

- Verses of the Holy Quran on Increasing Mental Health*), Interdisciplinary Quran Studies, Vol. 7, No. 1, 1395 SH (2016 CE).
9. Khormashahi, Bahauddin, *Daneshnameh-e Quran va Quran Pazhuhi (Encyclopedia of the Quran and Quranic Studies)*, Tehran: Doostan - Nahid, 1377 SH (1998 CE).
 10. Khosravi, Hossein et al., *"Ta'een-e Rahbordhay-e Erteqay-e Bahravi-ye Amuzesh-e Omumi-e Quran"* (Determining Strategies for Improving General Quranic Education), Institute for Educational Studies and Planning, 1398 SH (2019 CE).
 11. Koohi, Alireza, *"Ons ba Quran"* (Intimacy with the Quran), Imam Khomeini Portal, <http://www.imam-khomeini.ir/fa/n126397/%D8%A7>, 1396 SH (2017 CE).
 12. Mansouri, *"Avamel-e Mowasir dar Behbood-e Amoozesh-e Quran az Nazar-e Moaliman-e Madres-e Ebtadai Shahr-e Tehran"* (Effective Factors in Improving Quran Teaching from the Perspective of Elementary School Teachers in Tehran), Tehran: Education Department of Tehran, 1393 SH (2014 CE).
 13. Mohammadyan, Naeimi, Choupani, *"Asarbakhshi-e Estemae-e Avaye Quran-e Karim dar Behbood-e Afsordegi-ye Zanan Nabavar"* (Effectiveness of Listening to the Sound of the Holy Quran in Improving Depression in Infertile Women), Interdisciplinary Quranic Studies Quarterly, Year 6, No. 1, 1394 SH (2015 CE).
 14. Rahbarinezhad, Yadalallah, *Evaluation of the Experimental Curriculum of Basic Elementary Quran Education*, Tehran: Educational Research and Planning Organization, Office of Curriculum Planning and Textbook Authoring, 1380 SH (2001 CE).
 15. Ramazanzadeh, Khair al-Nisa; Miri, Mohammad Reza; Hashemi, Seyyed Mohammad, *"Ons ba Quran va Rabete-an ba Behdasht-e Ravani dar Daneshjuyan"* (Intimacy with the Quran and its Relationship with Mental Health in Students), Religion and Health Magazine, No. 2, 1394 SH (2015 CE).
 16. Rostamizadeh Bahrami, Khadijeh, *Ahammiyat e Quran (Importance of the Quran)*, Tehran: Basharat, 1386 SH (2007 CE).
 17. Sadaqpour, Bahram, Mahmoudian, Majid, Salmanian, Hamid Reza, *"Barresi-ye Ta'sir-e Amoozesh-e Amoozeha-ye Qorani bar Behbood-e Pazeeresh-e Ejtemai"* (Investigating the Effect of Quranic Teachings on Improving Social Acceptance), Interdisciplinary Quranic Studies Journal, Year 1, No. 2, 1388 SH (2009 CE).
 18. Sadeqi, Aziz, *"Ahammiyat va Jayegah-e Quran az Didegah-e Bozorgan"* (The Importance and Position of the Quran from the Perspective of the Greats), Eslahe.com, <http://eslahe.com/80>, 1391 SH (2012 CE).
 19. Saeedi Rezvani, Mahmoud et al., *"Arzeshiabi-e Barune-dad Barname-ye Amuzesh-e Quran Payeh Panjom-e Ebtedayi"* (Evaluation of the Outcome of the Fifth Grade Quran Education Program), Tehran: Educational Research and Planning Organization, Office of Curriculum Planning and Textbook Authoring, 1388 SH (2009 CE).
 20. Salarai, *"Savad-e Quran-i Chist?"* (What is Qurnaic Literacy?), Retrieved from <http://yavaraneqoran.blogfa.com/post/242>, 1392 SH (2013 CE).

21. Sarajzadeh, Hossein; Javaheri, Fatemeh, "*Negareshha va Raftar-e Daneshjuyan (Perspective and Behaviors of University Students)*", Tarh-e Pazhuheshi, Ministry of Science, Research and Technology, Office of Social Planning and Cultural Studies, 1382 SH (2003 CE).
22. Secretariat of the Supreme Council of Education, *Strategic Transformation Document of the Formal General Education System of the Islamic Republic*, 1389 SH (2010 CE).
23. Sha'bani, Zahra, "*Arzeshyabi az Ejrai-e Azmashi-e Quran-e Paye Chaharom-e Ebtadai*" (*Evaluation of the Experimental Implementation of Fourth-Grade Elementary Quran Teaching*), Organization for Educational Research and Planning, Office of Curriculum Planning and Textbook, 1381 SH (2002 CE).
24. Shoaee, Ali Asghar, Ghasempour, Mehdi, "*Barresi-e Avamel-e Erteghaye Sete-e Amoozeshe Moaliman-e Quran*" (*Investigating Factors Enhancing the Educational Level of Quran Teachers*), Studies in Quran Recitation, 1399 SH (2020 CE).
25. farahi bakhshayesh, A., & Rezaei, Isfahanian. Mohammad Ali. (2022). Strategies for Getting Acquaintance with the Quran in the Viewpoint of the Supreme Leader□. 5- QERAT, 9(17), 64-86. doi: 10.22034/qer.2022.6521
26. University of Farhangian, *Statute of the University of Farhangian*, 1391 SH (2012 CE).
27. University of Farhangian, *Strategic Document of the University of Farhangian in the Horizon of 1404 (2025 CE)*, 1394 SH (2015 CE).
28. Vakil, Masoud, "*Savad-e Qorani*" (*Quranic Literacy*), Special Issue on Quran Teaching, Ministry of Education, 1389 SH (2010 CE).
29. Yadalipour, Behrouz, "*Barresi-ye Mostanadat-e Rahay-e Ons ba Quran*" (*Investigation of the Documents of Ways to Intimacy with the Quran*), Quranic Studies Quarterly, Year 2, No. 6, 1390 SH (2011 CE).
30. Zare, Maryam, "*Barresi-ye Taghyir-e Negahha va Raftarha-ye Dini-ye Javanan*" (*Investigating Changes in Religious Attitudes and Behaviors of Youth*), Master's Thesis, Tehran: Faculty of Social Sciences, University of Tehran, 1380 SH (2001 CE).